

คนกับความคิด

ฉันจะเดินทางสายนั้นต่อไป : รูคอล์ฟ บาร์โ

รุจิรา บุญหลง*

“สรรพสิ่งที่มีอยู่ เป็นอยู่ขณะหนึ่ง
ย่อมจะผันแปรไปจากที่มีอยู่ และเป็นอยู่”

ขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในกรุงเบอร์ลินตะวันออก รูคอล์ฟ บาร์โ¹ ก็เตือนใจตนเองอยู่ตลอดเวลา ด้วยบทกวีแห่งวิชาวิธีของเบรชท์ (Brecht) บทข้างต้น

หลังจากที่บาร์โพิมพ์หนังสือชื่อ *การเลือก* (L' Alternative) ซึ่งวิพากษ์วิจารณ์ระบบพรรคและระบบรัฐของเยอรมันตะวันออก เขาก็โดนสั่งจับในข้อหาเป็นสายลับ ด้วยศรัทธาอันแรงกล้าในสิ่งที่เขายึดมั่น บาร์โได้ประกาศออกมาว่า “ฉันจะเดินทางสายนั้นต่อไป” (Je continuerai non chemin) ในหนังสือเล่มที่สองซึ่งวิเคราะห์และตีความระบบสังคมนิยมที่เป็นอยู่และที่เขาอยากให้เป็น ในการวิเคราะห์บาร์โ ได้แบ่งประเด็นต่างๆ ออกเป็น 6 ประเด็นใหญ่ ๆ ด้วยกัน²

1. ทางเลือก

บาร์โได้ใช้เวลาร่วม 10 ปี ศึกษาและวิเคราะห์ระบบสังคมนิยมที่เป็นอยู่ของเยอรมันตะวันออก ชูค้อยไปจนถึงพื้นฐานทางค่านิยม เศรษฐกิจและเผด็จการของคณะกรรมการการเมือง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการพัฒนาแรงงานและชีวิตมนุษย์ในสังคม เนื่องจากสังคมนิยมที่เป็นอยู่ บิดเบือนไปจากสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ที่มาร์กซ์ตีความไว้ บาร์โจึงเสนอ “ทางเลือก” ทางเลือกที่คอมมิวนิสต์ทุกคนจะต้องต่อสู้เพื่อจะปฏิวัติสังคมให้เข้าใกล้เป้าหมายอันแท้จริง

ลักษณะโดยทั่วไปของสังคมนิยมที่เป็นอยู่คือ

- ปราบปรามการไหลของค่าจ้าง สิ้นค้า และเงิน
- การแบ่งงานในลักษณะเก๋ายังคงดำเนินต่อไป
- ความเหลื่อมล้ำในสังคม

* มหาวิทยาลัยปารีสที่ 7 ฝรั่งเศส

¹ รูคอล์ฟ บาร์โ เป็นผู้รับผิดชอบตำแหน่งงานของรัฐวิสาหกิจในเบอร์ลินตะวันออก เขาถูกจับเมื่อปี 1977 เพราะเขียนหนังสือวิจารณ์ระบบสังคมนิยมของเยอรมันตะวันออก

² ผู้เขียนไม่ได้แปลงานทั้งหมดของบาร์โ แต่เพียงหยิบยกบางตอนออกมาตีความ

- องค์การของรัฐที่คอยแบ่งแยก จัดประเภท และครอบงำปวงชน
- การกำจัดสิทธิเสรีภาพที่ปวงชนเคยช่วงชิงมาได้ ในสมัยของชนชั้นเจ้าสมบัติ (bourgeoisie)
- ปราบปรามการรณรงค์ของข้าราชการตำรวจ ทหาร ตำรวจอาชีพ
- ความซับซ้อนของกลไกรัฐ และกลไกพรรค

โดยที่โครงสร้างทางการเมืองของรัฐไม่ได้อำนวยให้ประชาชนมีอิสระอันแท้จริง คนในสังคมจึงยังคง “ขึ้น” ต่อรัฐ แม้ “ทุน” ในความหมายดั้งเดิมจะหมดไป แต่ลักษณะแปลกแยกจากสังคม (aliénation) และลักษณะเป็นรอง (subalternité) ก็ยังคงดำรงอยู่ในระดับหนึ่ง

ในที่สุดสิ่งที่สังคมเยอรมันตะวันออกเรียกกันว่า “พรรคและรัฐบาล” ก็ยังคงสภาพที่มาร์กซ์และเอนเงิลส์อธิบายไว้ใน *Lidéologie allemande* (1845-46) “รัฐ...เจ้าทวยักษ์ใหญ่มหึมา เจ้างูเหลือมที่เขมือบสังคมทั้งสังคมไว้ ทุกชีวิตอยู่ในเงื้อมมือของงูจักรใหญ่อันนี้” ในคอมมูนปารีส มาร์กซ์ได้พูดไว้ว่า “ผลประโยชน์ย่อย ๆ ในกลุ่มสังคมกลุ่มต่าง ๆ นั้นแตกแยกและขัดต่อผลประโยชน์ของรัฐ ซึ่งบริหารโดยคณะสงฆ์ที่ลบล้างกันมาเป็นขั้น ๆ”³

และแล้วรัฐสังคมนิยมที่เป็นอยู่โดยทั่วไป ก็ยังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับรัฐที่มาร์กซ์ประนามไว้ นั่นเอง

ค่านิยมของสังคมก่อนทุนนิยม

บาทโรก่อนข้างจะอีกข้อที่จะใช้คำว่า “สังคมนิยม” นิยามสังคมที่กล่าวแล้วข้างต้น เขาไม่คิดว่าหลังการปฏิวัติ ประชาชนเหล่านี้จะก้าวหน้าขึ้น ทั้งทางค่านิยมหรือวัฒนธรรมอย่างที่โฆษณาเกินอันที่จริงการปฏิวัติเพียงแต่เป็นอาวุธที่ปกป้อง “ชาติ” และต่อต้านอิทธิพลของทุนนิยมอุตสาหกรรมเท่านั้น แม้ว่าขบวนการปฏิวัติในเอเชียและอัฟริกาจะเป็น “ความจำเป็นทางประวัติศาสตร์” แต่พวกคอมมิวนิสต์ที่เข้าร่วมก็ควรต้องสังวรณไว้ว่า พวกเขายังไม่ได้เสนอแนวทางที่เป็นคอมมิวนิสต์ หรือแม้แค่สังคมนิยม...ยังไม่ได้ปลดปล่อยสังคมอย่างแท้จริง ระบบสังคมใหม่นี้เป็นเพียงสังคมนิยมชั้นหยาบ เป็นสังคมนิยมที่อ่อนเยาว์ ถ้าพวกคอมมิวนิสต์ที่ขึ้นไปมีอำนาจไม่ได้อิสระเพื่อจะข้ามพ้นสภาพปัจจุบัน เขาก็น่าจะรู้ว่าได้เข้าร่วมสภาพแห่งการครอบงำ ถกขีและเอาเปรียบระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ พวกข้าราชการตั้งแต่ชั้นหัวหน้า ชั้นคณะกรรมการกลาง เรื่อยมาจนถึงข้าราชการเล็ก ๆ ในพรรค ในรัฐและในวงการเศรษฐกิจ ล้วนแต่เป็น “ขุนนาง” อีกรูปแบบหนึ่ง

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยุโรปตะวันออก ถ้าจะถามว่าทำไมขบวนการทางความคิดในประเทศเหล่านี้ถึงแตกสลายชานเซ็น ก็ต้องย้อนไปตั้งแต่สมัยโซเวียตบุกเชกโกสโลวาเกียเมื่อสิงหาคม 1968 องค์ประกอบฝ่ายค้านต่าง ๆ ถูกบังคับให้เสนอ แก้อธิปไตยของชนเสรีนิยมและประชาธิปไตยในเนื้อหาที่ดาษดื่น และไม่ได้สร้างสรรค์อะไร พรรค

³ เป็นความเปรียบสังคมนิยมที่จอมปลอม บ่อมไม่พ้นจากจิตและวิญญาณ

ฝ่ายค้านเหล่านี้จะทำอะไรก็ต้องเรียกร้องขอคำปรึกษาจากประธานาธิบดีสหรัฐ ฯ บาร์ทโรเห็นว่าในประเทศเหล่านี้ และแรกสุดก็คือโซเวียตรุสเซีย จะต้องมีการต่อสู้เพื่อ ทางเลือก ที่ดีกว่า

การปฏิวัติวัฒนธรรม

สังคมนิยมหมายถึงสัญญาแห่งสังคมที่สูงส่งกว่า ที่สามารถจะปลดปล่อยปัญหาพื้นฐานของมนุษย์ และทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจ แต่ละบุคคลจะได้รับการปลดปล่อยเพื่อการรุกไปข้างหน้า อย่างไรก็ตามการรุกรานจนถึงทุกวันนี้ พวกคอมมิวนิสต์ที่ได้อำนาจก็ได้แค่สร้างสมวัฒนธรรมแบบเก่า ร่องรอยของทุนนิยมได้ครอบงำสังคมอยู่ทุกหัวระแหง มีการแข่งขันกันทั้งในระดับการผลิตและประสิทธิภาพในการผลิต มนุษย์ยังคงหมกมุ่นอยู่กับความขัดแย้งส่วนตัว สังคมยังคงพัฒนาอย่างสะเปะสะปะเพื่อผลประโยชน์ของฝ่ายมีอำนาจ ประชาชนยังคงถูกกักกันที่จะใช้ความคิดอันก้าวหน้าก็คิดนิสสถานการณโลก

บาร์ทโรไม่ต้องการที่จะตั้งกลุ่มคอมมิวนิสต์แบบซุก ๆ ซ่อน ๆ แต่ต้องการที่จะเรียกร้องให้ผู้มีอำนาจรวมตัวกันตั้งองค์การคอมมิวนิสต์ (Ligue des Communiste) องค์การนี้จะไม่ถูกควบคุมโดยรัฐหรือศาลาโต แต่จะเป็นองค์กรที่รวมพลังที่รุกไปข้างหน้า และเอื้ออำนวยให้มีการศึกษาค้นคว้าสรรพวิทยาต่าง ๆ รวมทั้งเกี่ยวกับตัวมนุษย์เองอย่างลึกซึ้ง องค์การแบบนี้แหละที่จะเป็นศูนย์ประสานพลังและกระแสดความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ต้องการจะปลดปล่อยมนุษย์จากแอกแห่งวัตถุ

ดังนั้น การปฏิวัติวัฒนธรรมในความหมายของบาร์ทโรจึงหมายถึงการปฏิวัติชีวิตของปวงชน

ในทุก ๆ ด้าน เมื่อมนุษย์ไม่มีข้อจำกัดภายนอกก็สามารถจะมีอิสรภาพภายในได้ จากประวัติศาสตร์ เสรีภาพภายในของแต่ละบุคคลถูกกักขังอยู่ในกรอบแห่งการสมยอมมากกว่าจะมีเสรีภาพอันแท้จริง

2. สังคมนิยมที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน

สังคมนิยมในปัจจุบันนั้นก่อกำเนิดมาอย่างไรในรัสเซีย ซึ่งมาร์กซ์ถือว่าเป็นสังคม “กึ่งเอเชีย” และ “ทุนนิยม” ยังไม่พัฒนาเต็มที่ ไม่อาจสร้างสังคมใหม่ได้จากเพียงการกำจัดทรัพย์สินส่วนตัวในระบบทุนนิยม (proprete privee capitaliste) เท่านั้น ฝ่ายนำได้เลือกแนวทาง “พัฒนาอุตสาหกรรมในระบบทุนนิยม” มาใช้ในประเทศ และก็ไปบังคับใช้กับประเทศยุโรปตะวันออก ซึ่งไม่ได้มีโครงสร้างสังคมแบบ “นอกระบบทุนนิยม” อย่างโซเวียต (โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยอรมันตะวันออกและเชคโกสโลวาเกีย) ส่วนในเอเชีย ออสเตรเลียและอเมริกาใต้ การจัดระเบียบสังคมใหม่ไม่ได้อยู่ในลักษณะจากทุนนิยมไปสู่คอมมิวนิสต์ได้ทันที ตามความเป็นจริง ประเทศเหล่านี้เพียงแค่มีสถิตณะโครงสร้างสังคมที่อยู่เบื้องล่าง ของการเข้าสู่สังคมนิยม

ฉะนั้นบาร์ทโรจึงถือว่า การที่รัฐสังคมนิยมจัดระบบเศรษฐกิจเป็นแบบทุนนิยมโดยรัฐ (Capitalisme d'Etat) จึงเป็นการเดินผิดหนทางปวงชนไม่ได้ควบคุมการผลิตเอง แต่เป็นการครอบงำโดยรัฐ (étatisation) ไม่ใช่การครอบครองโดยสังคมทั้งสังคม (socialization) ปรัชญาการณเช่นนี้เป็นการย้อนกลับไปหาอูทอปียิปต์โบราณ

ซึ่งเป็นที่เกิดของสังคมแห่งชนชั้น และการรวบรวมอำนาจทางเศรษฐกิจ (despotisme économique)

ปัจจุบันรัฐได้เข้าครอบงำสังคมทั้งสังคมโดยเปลี่ยนการรวบรวมอำนาจทางอำนาจการเกษตรที่ล่าช้าเข้าสู่การรวบรวมอำนาจทางอุตสาหกรรม ลักษณะการจักรเยียบทางสังคมยังคงห่างไกลจาก สังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ เป็นสิ่งตรงข้ามจากสังคมที่อิสระและเสมอภาค ประชาชนโดยทั่วไปยังคงขึ้นกับสภาพยอมจำนนหรือเป็นรอง (subalternité) ซึ่งเป็นความนึกถือหรือพฤติกรรมของ "คนเล็ก ๆ" ที่กีดกันจากสังคมส่วนรวม

ปัญหาสถานะแห่งการเป็นรอง (subalternité)

บาร์โรสนใจใคร่จะรู้ว่า สภาพที่มนุษย์กดขี่มนุษย์ด้วยกันนั้นมาจากพื้นฐานเช่นไร ปัญหาเรื่องสถานะแห่งการเป็นรอง เป็นกฎแยกออกสำคัญที่จะเข้าใจ "ทางเลือก" ของเขา บาร์โรเห็นว่าปัจจุบันยังมีสภาพบีบคั้นไม่ให้มนุษย์เติบโตเป็นอิสระเต็มที่ (émanipation générale) ไม่มีสิทธิที่จะกระทำหรือคัดค้านสิ่งใดด้วยตัวของเขาเอง หากต้องขึ้นอยู่กับสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่า สภาพเช่นนี้ทำให้มนุษย์ไม่รู้จักรับผิดชอบ Andras Hegedus ได้เคยกล่าวเอาไว้ว่าระบบสังคมนิยมปัจจุบันยังเป็น "ระบบแห่งการขาดความรับผิดชอบที่จกั๊งแล้ว" บาร์โรได้พยายามวิเคราะห์ระบบดังกล่าวดังนี้

— ระบบการทำงานแบบลดหลั่นตามชั้น (hierarchie) ในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้เกิดการรวบรวมอำนาจทั้งในโรงงานจนถึงสังคมทั่วไป

— โครงสร้างของสังคมที่ทำให้เกิดชนชั้นต่าง ๆ นี้เป็นที่มาแห่งการขึ้นค่อ (subordination) ของมนุษย์

— ผู้ผลิตเองขาดริ้วแรงที่จะรวมกันต่อรองในเงื่อนไขของชนชั้นกรรมาชีพ

— ความเป็นอัมพาตของระบบสังคมโดยทั่วไป

สภาพลดหลั่นของงานนี้ถูกกำหนดโดยระเบียบวาระต่าง ๆ และการรวมศูนย์อำนาจของข้อมูล การที่จะเข้าใจปัญหาสภาพจิตวิทยาสังคมเรื่องการเป็นรองได้ก็ จะต้องศึกษาถึงระบบความสัมพันธ์ในการผลิต (rapports de production) ในรัฐสังคมนิยมปัจจุบัน ซึ่งยังคงจักรเยียบสังคมบนพื้นฐานของการแบ่งงานแบบเก่า

การแบ่งงาน

การแบ่งงานตามทัศนคติของบาร์โรหมายถึงการที่มนุษย์ต้องขึ้นค่องานส่วนย่อยต่าง ๆ มนุษย์ถูกแบ่งแยกจัดประเภทตามกิจกรรมที่เขาทำ เช่น การเป็นช่างหรือการเป็นช่างปูน การเป็นนักฟิสิกส์ หรือนักเศรษฐศาสตร์ สภาพทั้งหมดนี้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป็นการแบ่งงานตามแนวตั้งตามระดับความรู้ความสามารถตามขั้นของวัฒนธรรม โดยมีการแข่งขันที่จะเป็นฝ่ายนำอิงแฝงอยู่

ในทางจิตวิทยา ได้พิสูจน์แล้วว่าสมรรถภาพของมนุษย์เป็นอิทธิพลมาจากกิจกรรมที่มนุษย์ประกอบอยู่ ถ้ามนุษย์ได้แก่หมกมุ่นกับกิจกรรมที่ตนทำอยู่ ก็จะไม่สามารถพัฒนาสมรรถภาพในการตัดสินใจ หรือการเข้าใจปัญหาอื่น ๆ รอบข้าง ฉะนั้น การแบ่งงานที่เป็นอยู่จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของ

สภาวะการเป็นรองและความเฉื่อยชาทางสังคม

รัฐสังคมนิยมปัจจุบันยังมีลักษณะสร้างความ เป็นปรักษระหว่างงานฝีมือกับงานทางปัญญา ระหว่างงานค้าปฏิบัติกับงานบริหาร การแบ่ง งานแนวตั้งเช่นนั้น มีแนวตั้งไปสู่รัฐ เครื่องมือ ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารหรือระบอบความ คิด มีอำนาจแห่งเร้นที่จะคุกคามส่วนเกินทางวัตถุ และแรงงาน บทใดเห็นว่าลักษณะความสัมพันธ์ ระหว่างการแบ่งงานและองค์ประกอบรัฐแบบนี้มี ส่วนคล้ายสังคมนิยมยุคโบราณที่ยังไม่เกิดทรัพย์สิน ส่วนตัว (propriété privée) เป็นโครงสร้าง แบบสองส่วนในความหมายของมาร์กซ์⁴

ความผิดพลาดของ Lénine

บทใดถือว่านักสังคมนิยมรุ่นแรก ๆ ยังไม่ ได้เข้าในเรื่องการกำจัดการแบ่งงานในลักษณะเก่า และรัฐแบบเก่า ในรัฐสังคมนิยมที่เป็นอยู่ รัฐมี ลักษณะเหมือนเจ้าชีวิตของสังคม ซึ่งตรงกับสิ่งที่ Mephisto⁵ บรรยายไว้ว่า

“จงเชื่อข้าเถิด
ทุกสิ่งเป็นไปเพื่อพระเจ้าองค์เดียว”

ลักษณะเจ้าขุนมูลนาย (bureaucratisme) เป็นลักษณะที่ครอบงำสังคมอยู่ในปัจจุบัน ทรัพย์สิน ของรัฐ (propriété d'Etat) ได้ถูกผูกโยง ไว้กับอำนาจ พวกเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งดำรงอำนาจ ถาวรจะควบคุมโครงสร้างปริมาณทางการเมืองและ รัฐไว้ด้วยทหาร ตำรวจและระบบความคิด กลไก

⁴ มาร์กซ์ถือว่าสังคมปฐมภพมีโครงสร้างเป็นเพียงส่วนเดียว สังคมแบบอาเซมมีโครงสร้างเป็นสองส่วน ระหว่างรัฐและมวลชน เป็นโครงสร้างชนชั้นแบบเก่า ส่วนสังคมนิยม สักคินาและทุนนิยมเป็นสังคมที่มีโครงสร้าง สามส่วน ซึ่งมีการครอบครองปัจจัยการผลิตในลักษณะส่วนตัว

⁵ Goethe, *Faust*, ภาตที่ 1, บรรทัดที่ 1260-61.

⁶ Das überschüssige จะพูดถึงอีกครั้งในตอนต่อไป

เหล่านี้เองที่เป็นปฏิปักษ์ต่อปวงชน

บทใดเห็นว่าพลังในสังคมจะต้องร่วมกัน เปลี่ยนระบบแห่งอำนาจที่เป็นอยู่ โดยเข้าควบคุม ฝ่ายบริหาร จะต้องไม่ใช่กลไกรัฐที่ควบคุมสังคม แต่จะเป็นสังคมทั้งสังคมที่เข้าควบคุมกลไกรัฐ ซึ่งเป็นก้าวแรกของการบริหารตัวเองในระบบสังคมนิยม (autogestion socialiste)

3. หลัต่าง ๆ ของการปฏิวัติวัฒนธรรม หลังปฏิวัติ และพรรค

การวิเคราะห์โครงสร้างของสังคมทำให้เห็น ถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิวัติใหม่ทั้งทางด้าน สังคม การเมืองและวัฒนธรรม เพื่อต่อต้านการ ครอบงำของรัฐและระบบแบ่งงานแบบเก่า พลัง ปฏิวัติเหล่านี้มาจากที่ใด

แรกที่เกี่ยว ปัญหาเรื่องพลังปฏิวัตินี้เกี่ยว เนื่องกับปัญหาเรื่องพรรค พรรคก่อตัวขึ้นโดยมี นโยบายที่จะสนับสนุนการเติบโตเบ่งบานของสังคม แต่ทุกวันนี้พรรคกลับทำสิ่งตรงข้าม คือกักกันพลัง เหล่านี้เอาไว้

จากการวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์ในการ ผลิตก็เป็นอยู่ ทำให้เห็นถึงเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ นั่นคือ

1. ในขบวนการของสังคมนิยมแบบจริงแท้ จะมีปรากฏการณ์ของ “จิตสำนึกที่เอ่อดัน” (conscience excédentaire)⁶ อย่างเป็นทางการ

เป็นก้อน

2. บทบาทนำของพรรคจะต้องเป็นความจริงทางสังคมวิทยา

ความเท่าทุกวันนี้ เจื่อนไซ้ประการแรกยังไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ของเศรษฐศาสตร์การเมือง ส่วนเจื่อนไซ้ที่สองก็ยังไม่ค่อยปรากฏอยู่ในทฤษฎี

การที่บาทโรย้าถึง “จิตสำนึกที่เอ้อลัน” เพราะบาทโรย้ามอง “พลังปฏิวัติ” ตามแนวทางที่เข้าใจกันว่าเป็นวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ ปรัชญาคนมักจะมีขอบเขตทางประวัติศาสตร์ให้กับชนชั้นโคชั้นหนึ่งหรือกลุ่มสังคมโคชั้นหนึ่ง เช่น อาจจะมองไปที่กลุ่มปัญญาชน เป็นต้น แต่บาทโรย้าถือว่าการศึกษาเช่นนี้เป็นการศึกษาผิดตั้งแต่ต้น

ความคิดเกี่ยวกับชนชั้นกรรมมาชีพได้กลายมาเป็นหน้ากากของอำนาจ กลายมาเป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้โฆษณาชวนเชื่อ กลไกของรัฐไม่ได้เป็นตัวแทนชนชั้นนี้ แต่ปกครองชนชั้นนี้ ในปี 1970 ที่โปแลนด์ Edward Greck ได้กล่าวสุนทรพจน์ต่อหน้าคนงานทั้งปวงว่า “จงทำงานดี ๆ นะ แล้วเราจะปกครองท่านให้ดี” นี่คือวัฏจักรของความขัดแย้งระหว่างมวลชนและกลไกของรัฐโดยแท้

จิตสำนึกที่เอ้อลัน (Conscience excédentaire)

มาร์กซ์ได้เคยมอบภาระทางประวัติศาสตร์แก่ชนชั้นกรรมมาชีพ แต่เท่าที่ปรากฏบทบาทนี้ก็เป็นของ “ปัญญาชนปฏิวัติ” ที่ออกไปปลุกจิตสำนึกให้ชนชั้นนี้ ซึ่งยังอยู่ในสภาพเป็นรองมากกว่า เมื่อได้อำนาจ ฝ่ายนำก็กลายเป็นกลไกที่ครอบงำมวลชนอีกที

โครงสร้างกลไกรัฐมวลชนยังเป็นโครงสร้างที่ละเอียด “จิตสำนึกที่เอ้อลัน” ในโครงสร้างนี้ แม้จิตสำนึกที่แปลกแยก (aliénée) ที่ถูกคุกคามจากงาน (travail nécessaire) และกฎเกณฑ์ได้แต่คอยรับทฤษฎีที่กลไกรัฐเป็นฝ่ายผลิตอยู่ว่าไป “จิตสำนึกที่เอ้อลัน” หมายถึงพลังทางจิตวิทยาสังคมที่ถูกครอบงำจากฝ่ายบริหาร และขบวนการผลิตประจำวัน จิตสำนึกนี้ได้แก่

- ศาสตร์แห่งการลัทธิระเบียบแบบเจ้าขุนมูลนาย ที่เป็นเผด็จการคุมงานและชีวิตของมวลชน
- งานที่ “แปลกแยก” ในฝ่ายผลิต ฝ่ายบริการและฝ่ายบริหาร ซึ่งจะพบแก่สภาพที่เป็นรอง ความเกียจคร้าน และความเฉื่อยชา

พลังในการปฏิวัติวัฒนธรรม

บาทโรย้าถือว่า “จิตสำนึกที่เอ้อลัน” เป็นพลังชี้ขาดในการเปลี่ยนแปลงสังคม เป็นพลังจิตวิทยาสังคมที่เป็นอิสระจากงานและความรู้ที่ลึกลับล้นระดับในสมัยก่อน ศาสนาได้อาศัยพลังเหล่านี้ในเวลาที่กลไกรัฐกลับเป็นฝ่ายชักชวน ปัจจุบันแม้ว่ากลไกรัฐจะพยายามกดพลังเหล่านี้เอาไว้ แต่พลังเหล่านี้ได้พัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ จนอำนาจแบบเจ้าขุนมูลนายไม่อาจควบคุมไว้ได้

ในรัฐสังคมนิยมที่เป็นอยู่ งานที่แปลกแยกและการกีดกันจากกลไกรัฐได้ปลุกจิตสำนึกส่วนหนึ่งให้พึงพอใจแต่กับสิ่งที่มีภาคทดแทนได้ แทนที่มนุษย์จะเป็นสุขจากการเติบโต หรือการยอมรับในตนเอง (auto affirmation) กลไกได้ยึดเยียดสิ่งแปลกเปลี่ยนทดแทน การบริโภคนิยมของ การบันเทิงที่ขาดคุณค่าสร้างสรรค์ คำนิยมแห่งเกียรติและการใฝ่อำนาจ ทั้งหมดนี้ตั้งอยู่

บนพื้นฐานแห่ง “ผลประโยชน์ที่มีค่าแปลกเปลี่ยน” ในทางตรงกันข้าม จิตสำนึกที่เอื้อล้นจะมุ่งไปสู่ “ผลประโยชน์ที่แปลกเปลี่ยน” ที่พัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ มนุษย์จะก่อขึ้นชมและยอมรับตัวเอง ในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม ได้ชื่นชมกับวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเป็นสากลทั้งหลาย มนุษย์จะได้รับการปลดปล่อยจนถึงที่สุด พ้นจากสภาพเป็นร่องทั้งทางความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมหรือการกระทำ และมนุษย์ก็จะถึงจุดหนึ่งที่ Goethe เคยกล่าวไว้ว่า

“ฉันอยากจะเสพสุข
ในสิ่งทั้งหมดที่เป็นของมนุษย์”⁷

บาทใดคือว่าพรรคคอมมิวนิสต์ที่แท้จริงจะต้องพยายามรวบรวมจัดตั้งพลังที่เกิดจากจิตสำนึกที่เอื้อล้น เพื่อให้พลังเหล่านี้คอยต่อต้านการเข้าครอบงำของกลไกรัฐ

4. พรรค

พรรคที่ได้อำนาจอยู่ในปัจจุบันยังมีลักษณะแบบเจ้าขุนมูลนาย องค์ประกอบในพรรคได้พยายามทำให้รัฐเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สมบูรณ์ แม้อำนาจแบบรวมศูนย์ไปครอบงำกิจกรรมสังคมต่าง ๆ พรรคยังคงกล่าวไม่ได้กำหนดนโยบายเชิงกิจการของชนชั้นกรรมาชีพอย่างที่เสนอสื่อไว้ ไม่ได้สนับสนุนกิจการของมวลชนด้วยการให้การศึกษาก่อสภาพแรงงานหรือองค์กรในสังคมอื่น ๆ อันที่จริงสภาพเหล่านี้จะต้องรับทอดพลังต่างๆจาก

พรรค จะต้องเป็นทั้งสำนักแห่งสังคมนิยม และเป็นเครื่องมือต่อต้านอำนาจแบบเจ้าขุนมูลนายของรัฐ แค่สหภาพเหล่านี้กลับถูกกักเอาไว้ด้วยกลไกรัฐภายใต้การครอบงำของกลไกพรรค

ความเป็นคอมมิวนิสต์ของคณะกรรมการการเมือง (bureau politique) มีอยู่แค่ป้ายประจำตัว อันที่จริงพวกนี้เป็นเผด็จการแบบเจ้าขุนมูลนายและอยู่ “เหนือรัฐ” กลไกของพรรคมีลักษณะลึกลับแบบชั้นของคณะสงฆ์ ใช้อำนาจแบบจิตนิยมบริหารสังคม⁸ พรรคกลายเป็นตำรวจการเมือง เข้าควบคุมผูกขาดระบบความคิดและการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ กลไกเหล่านี้มีจิตใจคับแคบที่ไม่รับฟังความคิดเห็นอื่น ๆ การจัดตั้งในปัจจุบันของพรรคได้แค่สร้าง “สำนักเทียม” ขึ้นในสังคม รัฐสังคมนิยมปัจจุบันยังมีช่องว่างระหว่าง “ความคิด” กับ “การทำให้ความคิดเป็นจริง” เปรียบประจักษ์เด่นชัดที่ผิดขนาด ใช้ใส่กุญแจไว้ที่พรมัว ประชาชนที่ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเด่นชัดนี้ประกอบขึ้นมาอย่างไร ชุกซ่อนข้อบกพร่องอันใดไว้ ก็ได้แค่ปฏิเสธรที่จะสวมใส่เด่นชัดเหล่านี้

ในระบบรวมศูนย์แบบเจ้าขุนมูลนายนี้ กลไกรัฐได้เข้าควบคุมสื่อสารมวลชน ระบบการศึกษาผูกขาดอำนาจการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจและปัญญา ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้สร้างข้อขัดแย้งอันมหาศาลระหว่างหน้าที่สร้างของพรรคและรูปแบบทางการเมืองของพรรค พรรคได้ทำลายความคิดอันเป็นที่มาของพรรค ทำลายขบวนการ

7 Faust, ภาที่ 1, บรรทัดที่ 1770-71.

8 Bahro เปรียบการใช้อำนาจในพรรคเหนือการใช้อำนาจของศาลในคริสต์ศาสนา (Tribunal de l'Inquisition) ที่สังหาร Grégoire IX สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1260 เพื่อให้กำจัดการใช้เวทย์มนต์คาถาต่าง ๆ

คอมมิวนิสต์ที่แท้จริงของมวลชน พรรคเหล่านี้แหละที่พวกคอมมิวนิสต์สร้างขึ้นมามีชีวิตของตัวเองและทำลายมวลชน

บาร์ทโรเห็นว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะต้องปรับปรุงพรรคแบบคอนราดดอนโคเน แนวโน้มที่มีพรรคเดียว (parti unique) ในปัจจุบันเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับรัฐ การจัดระเบียบในสังคมที่ถือคติรัฐนิยมไม่เห็นความจำเป็นว่าต้องมีหลายพรรค พรรคได้ล้มไปเสียแล้วว่าหลังการปฏิวัติตัวพรรคยังคงอยู่บนโครงสร้างส่วนบนของสังคมที่ไม่ได้เปลี่ยนรูป ที่จริงแล้วพรรคไม่อาจจะอยู่โดดเดี่ยวในสังคมเช่นนั้นได้ จะต้องมีการรวมกลุ่มของฝ่ายค้านเพื่อจะสร้างนโยบายและการจัดตั้งแบบใหม่ การแบ่งแยกเป็นเพียงความจำเป็นในช่วงสั้น ๆ ของประวัติศาสตร์ การแบ่งแยกในลักษณะนี้ไม่ได้ทำลายความคิดของพรรค แต่ทำลายกลไกพรรคและกลไกรัฐ

ถ้าในช่วงแรกของสังคมนิยมที่เป็นอยู่ พรรคไม่สามารถจะปฏิบัติสังคมโดยอาศัยความ "ช่วยเหลือจากรัฐ" ก็ต้องเปลี่ยนมาเป็นอาศัย "ความช่วยเหลือจากสังคม" ซึ่งต้องฟังฟังจิตสำนึกที่เอื้อล้น

ถ้าฐานมวลชนไม่ได้ควบคุมลัทธิเจ้าขุนมูลนายเนื่องจากพรรคอยู่เหนือรัฐ ก็ต้องเปลี่ยนให้พลังในสังคมเข้าควบคุมกลไกของรัฐ นั่นคือจัดตั้งคอมมิวนิสต์แบบมีขบวนการเคลื่อนไหวของมวลชน ในกรณีนี้ก็จะมีการแบ่งสรรอำนาจระหว่างรัฐกับพลังในสังคม ซึ่งรัฐจะค่อย ๆ สูญอำนาจไปที่ละน้อย ๆ

แทนที่จะจัดตั้งพรรคแบบเป็นกลไกเหนือรัฐ จะต้องเปลี่ยนพรรคให้มีลักษณะเป็น "ศูนย์รวมแห่งปัญญา" เป็นตัวเชื่อมของจิตสำนึกที่รวมแห่งสังคม ความคิดเกี่ยวกับศูนย์รวมแห่งปัญหานี้สืบทอดมาจาก Gramsci องค์การคอมมิวนิสต์แบบใหม่ที่บาร์ทโรเสนอจะต้องมีการประสานงานกันแบบ "แนวขวาง" และพยายามหา "ความกลมกลืนทางความคิด" พรรคจะเปิดรับพลังความคิดหลายกระแสซึ่งไม่ได้อยู่ในฝ่ายปรบิภักดิ์ เพื่อจะกำจัดสภาพแห่งการเป็นร่องให้หมดสิ้นจากสังคม ความคิดเกี่ยวกับแต่กิจการของชนชั้นกรรมมาชิฟซึ่งเลนินไปหยิบยืมมาจาก Kautsky เป็นเพียงความจำเป็นในช่วงที่มีการจัดตั้งทางทหาร เนื่องจากในช่วงวิกฤตเช่นนี้ชนชั้นคนงานมีความพร้อมกว่าที่จะรับคำสั่ง

เลนินไม่ได้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างวินัยในพรรคกับวินัยในโรงงานอย่างที่โรซา ลุกเซมบวร์กเห็น อันที่จริงพรรคยังคงต้องมีการจัดงานอย่างมีประสิทธิภาพ พรรคคอมมิวนิสต์จะต้องพยายามทำลายความสัมพันธ์ที่ขึ้นกับอำนาจทั้งในระดับการตกเถียงกับการตัดสินประเด็นต่างๆ และในระดับการใช้กลไก เครื่องมือของรัฐไม่อาจเปลี่ยนเป็นเพียงเครื่องมือในการบริหารธรรมดาๆ หากไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาตั้งแต่ข้างในพรรค ตัวเลขาธิการเองจะต้องไม่ใช่อำนาจครอบงำพรรค พรรคคอมมิวนิสต์จะต้องพยายามลบล้างอิทธิพลของกลไกพรรค ใช้อำนาจอธิปไตยเข้าควบคุมกลไกเหล่านี้ การตัดสินใจจากจิตสำนึกจะต้องมาเหนือกว่าวินัยที่ตายค้ำ

บาร์ทโรได้เสนอว่า องค์การที่ปรับปรุงขึ้นใหม่

จะต้อง

— เป็นศูนย์รวมของบุคคลที่มาจากทุกชนชั้นของสังคม ซึ่งมีความปรารถนาและมีอำนาจที่จะรับใช้สังคม

— ไม่ได้เป็นเพียง “พรรคของมวลชน” ที่นำโดยปัญญาชนผู้ไร้อำนาจ แต่จะต้องเป็นศูนย์รวมของบุคคลต่าง ๆ ที่มีระดับเสมอกัน

— ไม่ได้เป็นองค์กรที่ปักกันจากสังคมหรือเป็นลัทธิของผู้ที่คิดว่า *มีศาสตร์ที่เหนือกว่า* แต่เป็นชุมชนปฏิวัติที่เอาชนโอบรับผู้ที่มีจุดประสงค์ร่วมกัน

— ไม่ได้เป็นสิ่งเหนือรัฐที่คุมกลไกหรือบริหารในแนวกิ่ง แต่เป็นเวทีที่จะสนับสนุนความคิดและการกระทำของกลุ่มพื้นฐานต่าง ๆ

— ไม่ได้เป็นกองทัพที่ไร้อำนาจและมีลักษณะแบบเจ้าขุนมูลนาย แต่เป็น *กองกำลังทางปัญญา* ซึ่งแลกเปลี่ยนตกเตียงปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน และใช้ความเห็นของส่วนใหญ่ตัดสินปัญหา

5. ทางเลือกทางเศรษฐกิจ

บาร์ทโรมีมีความเห็นว่าลำพังการปฏิวัติทางการเมืองไม่เป็นการเพียงพอ จะทำลายสาเหตุแห่งสภาพการเป็นรองและสภาพแปลกแยกได้ก็ด้วยการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจอย่างถอนรากถอนโคนเท่านั้น ทางเลือกใหม่นี้จะต้องประสานไปกับความสัมพันธ์ทางสังคมที่ฝังรากลึกอยู่ในพฤติกรรมและความเคยชินของปวงชน สิ่งที่เป็น “ความต้องการที่ค้ำชกแทน” (heroins compensatoires) จะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการก้าวไปสู่การปลดปล่อยอย่างแท้จริง

มาร์กซ์ได้เคยกล่าวไว้ถึงช่องว่างแห่งความมั่งมี คนในสังคมพยายามไขว่คว้าเพื่อจะได้มี “ได้สะสม” ให้มากขึ้น ๆ ถ้าขบวนการทางเศรษฐกิจการเมืองยังไม่ทำลายเงื่อนไขเดิมของการอยากมีอยากสะสม ก็เท่ากับไม่ได้อำนวยความสะดวกให้คนไปสู่การปลดปล่อยที่แท้จริง

นโยบายเศรษฐกิจใหม่จะเป็นไป 2 ชั้นตอน เพื่อที่จะบรรลุจุดหมายก็จะต้องสำรวจว่า จะจัดระเบียบสังคมให้แต่ละบุคคลได้โอกาสพัฒนาตนเองอย่างไร

1. ปัญหาแรกก็คือ จะทำให้คนตก “ความปรารถนาที่ค้ำชกแทน” ได้อย่างไร

การแก้ปัญหาประการนี้จะต้องเป็นไปอย่างสุขุม คนจะต้องพยายามหาความสุขจากสิ่งอื่นไม่จำกัด ปัจจุบันโครงสร้างเศรษฐกิจได้ประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ ออกมามากมายจนทำให้ช่องว่างระหว่างชนชั้นขยายกว้างออกไปทุกที ๆ ยิ่งผลิตออกมามากเท่าไร คนก็อยากได้ อยากครอบครอง อยากบริโภคมากขึ้น ๆ แทนที่จะใช้พลังในตัวเพื่อการปลดปล่อยสรรค์สร้าง ก็กลับเวียนว่ายอยู่ในทันหันเหล่านี้ ความต้องการในวัตถุที่เกินจำเป็นเหล่านี้ทำให้หนทางไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์ยืดยาวขึ้นทุกที ๆ

จะปลดปล่อยความต้องการที่ค้ำชกแทนได้ ก็โดยทำให้คนได้รับความพึงใจโดยจ่ายน้อยที่สุด สังคมจะต้องมีความเสมอภาค จะต้องทำลายการฉ้อฉลโกงราษฎรบังหลวงให้สิ้นซากไป ลดช่องว่างของเงินเดือนและอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ลดกลไกข้าราชการถาวรและกำจัดชาคนายทุนน้อยต่าง ๆ ให้หมดสิ้น

2. กำจัดการจ่ายเงินตามขั้นและมาตรฐานในการทำงาน บ่าไรเห็นว่าระบบที่ล่อให้คนงานทำงานมากขึ้นที่สุดเพื่อจะได้รับการมากที่สุดนั้น ได้เร่งให้คนพิการทางร่างกายและสมอง ซากุจคนใจในสังคมส่วนรวม

3. ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายใช้ปัญญา จะต้องรู้จักการประกอบการพอสมควร สนับสนุนให้คนงานมีการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ

เปลี่ยนความต้องการ

ในขั้นแรกของการปฏิวัติวัฒนธรรม จะต้องพยายามเปลี่ยนความต้องการในระบบสังคมเก่าที่ ทำให้คนผูกติดกับระบบที่ต้องมีการทดแทน จะต้องเปลี่ยนจุดสนใจจากความสุขทางวัตถุมาเป็นความสุขจากการสัมผัสวัฒนธรรมสาขาต่างๆ ความ เป็นมนุษย์จะต้องวัดจากคุณภาพของความรู้ ของ ความละเอียดอ่อนและการมีวัฒนธรรม มนุษย์จะต้องเพิ่มพูนกิจกรรมและความสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกันเอง เพื่อจะช่วยให้มนุษย์ได้มีโอกาสที่จะพัฒนาความเป็นมนุษย์ จะต้องมีการจัดระเบียบงานใหม่ ให้คนได้ทำงานประเภทต่าง ๆ และจะต้องพยายามให้คนมีการศึกษาชั้นอุดมศึกษาโดยทั่วถึง จะต้องทำให้คนสนใจใคร่รู้จักคิดปะวัติวัฒนธรรมและเทคนิคต่าง ๆ เปิดโอกาสให้คนได้ถกเถียงเกี่ยวกับคุณค่าต่าง ๆ ในสังคม รู้จักคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม

เปลี่ยนลักษณะการแบ่งงาน

สังคมสังคมนิยมจะต้องส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ พยายามลดเวลาการทำงานซึ่งไม่ให้ผลผลิตทางค่านิจใจ มุ่งทำลายงานซึ่งสร้างลักษณะแปลกแยกของมนุษย์ เปลี่ยนรูป

กิจกรรมทางเศรษฐกิจจาก การเอาธรรมชาตินิมาใช้ประโยชน์ เป็นการผลิตที่ปรับเข้ากับวัฏจักรของธรรมชาติ โดยปรับปรุงสภาพการทำงาน นอกจากนี้จะต้องพัฒนาเทคนิคให้เข้ากับธรรมชาติและมนุษย์ พยายามให้เกิดสมดุลย์ระหว่างอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และการผลิตแบบใช้ฝีมือ การจัดงานแบบใหม่จะต้องคำนึงถึงผลทางสภาพแวดล้อม และจิตใจมนุษย์เป็นสำคัญ

เพื่อที่จะส่งเสริมความริเริ่มส่วนบุคคล การจัดงานแบบใหม่จะต้องทำลายลักษณะองค์การที่รวมศูนย์อำนาจเหตุผล พยายามดำเนินหลักแห่งสหพันธ์ซึ่งเป็นองค์การอิสระ (มีหลักการแบบคอมมูนตามความหมายของมาร์กซ์) หน่วยงานในสังคมแต่ละหน่วยจะต้องมีอำนาจและสิทธิขาดในตัวเอง แล่ล้วนเป็นองค์ประกอบของสังคม การจัดการภายในจะเน้นการพัฒนาของสมาชิก กำจัดกฎเกณฑ์ที่ไม่เสมอภาคต่าง ๆ คอมมูนเหล่านี้ยังคงความเป็นชาติอยู่ แต่มุ่งที่จะสมัครสมานฉันท์กับชาติอื่น ๆ ไม่เหมือนกฎหมายและการเมืองระหว่างชาติที่เป็นอยู่ปัจจุบัน

6. แนวโน้มทางการเมือง

ในขณะที่กระแสความคิดคัดค้านเรื่องความเป็นไปได้ของสังคมนิยมระบาคออกไปกว้างขวาง เช่น มีการพิมพ์งานของ Leibknecht ออกมาในปี 1922 เพื่อเน้นความเชื่อที่ว่า "การเมืองเป็นศิลปะแห่งการเป็นไปไม่ได้" บ่าไรได้คัดค้านความคิดนี้ เขายืนยันว่าการปรารถนาในสิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ ไม่ได้เป็นความคิดหวงลม ๆ แล้ง ๆ หรือไร้เหตุผล แต่เป็นหลักการทางการเมือง

เมืองที่ลุ่มลึก เป็นกฎเกณฑ์ของขบวนการและความมุ่งมั่นทางสังคม เพราะฉะนั้นบาร์โรจึงยังคงหวังว่า สังคมใหม่ที่เขาวาดภาพเอาไว้น่าจะมีทางเป็นไปได้ ทางเลือกใหม่นี้จะลงรากลึกในอารยธรรมของมนุษย์ ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงฉาบฉวยในลักษณะเผด็จการ ที่มุ่งจะครอบงำคนด้วยลัทธิขุนนาง และทำลายความสูงอมของมนุษย์ด้วยกฎแห่งกำลัง

ปัจจุบันกระแสฝ่ายค้านได้ระบอบไปทั่วโลกในรัสเซีย มี กลุ่มพี่น้อง ซึ่งยังอ่อนกำลังอยู่ในสังคมนิยมการบังคับกล่าวมีการนำที่เข้มแข็งกว่า ที่เชกโกสโลวาเกียมีการต่อสู้ทางค่านิยมกฎหมายรัฐธรรมนูญ ส่วนในโปแลนด์ก็มีการทำงานเชื่อมโยงประสานกับกรรมกร

บาร์โรถือว่า ปี 1968 เป็นปีหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญของการต่อสู้กับค่านิยมของลัทธิขุนนางขบวนการของทางเลือกใหม่นี้ได้เติบโตเป็นดอกเห็ด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชกโกสโลวาเกีย การรุกรานของโซเวียตหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ปลูกให้พลังต่าง ๆ ตื่นขึ้นมาต่อสู้เพื่อความชอบธรรม

ผลกระทบจากคอมมิวนิสต์ยุโรป

โครงสร้างสังคมของยุโรปตะวันออกไม่ได้เป็นผลจากวิวัฒนาการภายในชาติ ทั้งทางค่านิยมและรูปแบบ แต่เป็นการ "ถูกยัดเยียด" จาก

มหาอำนาจซึ่งไม่ได้ช่วยกรุยทางให้ประชาชนเข้าสู่ระบบสังคมนิยมที่แท้จริง กระแส "ชาตินิยม" ที่ต่อต้านโซเวียตนับเป็นกระแสที่ก้าวหน้าของชนชาติเหล่านี้ที่ต้องการยืนบนลำแข้งของตนเอง

ผลกระทบจากสังคมนิยมแนวยุโรปตะวันตกช่วยเบิกทางให้ยุโรปตะวันออกมีอิสระมากขึ้นทางด้านการเมืองภายนอก และช่วยให้มีการเคลื่อนไหวทางค่านิยม คล่องตัวขึ้น การที่ยุโรปเน้นการร่างสันติภาพได้กระตุ้นให้พวกคอมมิวนิสต์มีเวลาเตรียมการอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอน เมื่อใดที่โครงสร้างแบบรัสเซียแสดงแนวโน้มว่าไม่สามารถปรับเข้ากับขบวนการประชาธิปไตยในอิตาลี สเปนหรือฝรั่งเศสได้ รัสเซียย่อมสูญเสียเรือกอทธิพลตะวันตกและจะผ่อนผันให้ชาติตะวันออกเป็นอิสระมากขึ้นทางด้านการเศรษฐกิจ

นั่นก็คือทางสายที่บาร์โรเลือกที่จะเดิน ทางที่จะเปลี่ยนการใช้อำนาจภายในพรรคอาจจะใช้เวลาเดินที่ยาวนาน เมื่อไม่อาจจะเปลี่ยนจิตสำนึกทางการเมืองจากภายในเชกโกสโลวาเกียของพรรค ก็จะต้องเปิดการอภิปรายแสดงความคิดเห็นแก่อย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุนี้ บาร์โรจึงได้ขอรับรองให้พรรคเผยแพร่ผลงานส่วนตัวของเขาต่อสาธารณชน และแล้วกาลเวลาก็จะพิสูจน์ว่าจะมีเสียงสะท้อนที่ก้องกังวานขนาดไหน ●

กฤษดา

เศรษฐศาสตร์การเมือง ฉบับ 5-6

วิกฤตการณ์สังคมนิยมจีน

ปลายมกราคม 2525